

DAVOR IVO STIER,

bivši ministar vanjskih poslova, sada zastupnik HDZ-a u Hrvatskom saboru, poznat je u javnosti ne samo kao političar demokršćanske orijentacije nego i kao autor politoloških studija i eseja. Upravo ovih dana objavio je novu knjigu – "Izlaz iz periferije", u kojoj se posvetio pitanjima hrvatske vanjske politike i položaja Hrvatske u novom međunarodnom poretku, o čemu govori u velikom intervjuu Globusu

HRVATSKA SE S PERIFERIJE ZAPADA POMIĆE PREMA JEZGRI EU

Ulaskom u EU i NATO postali smo dio političkog Zapada, ali pozicionirani na njegovoj periferiji. Pristupom eurozoni i schengenskom prostoru počeli smo se pomicati prema europskoj jezgri. Uz tu dublju integraciju bitno je te EU i schengenske granice pomaknuti dalje prema jugoistoku

Moj optimizam temelji se na uvjerenju da će Hrvatska, za razliku od drugih tvorevina kao što su Austro-Ugarska, Kraljevina Jugoslavija ili socijalistička Jugoslavija, opstati nakon promjene međunarodnog poretka, a može pritom dodatno ojačati

Davor Ivo Stier objavio je svoju novu knjigu političkih eseja. TIM press Hašima Bahtijarija u siječnju 2023. tiskao je "Izlaz iz periferije", svojevrsni vanjskopolitički nastavak "Nove hrvatske paradigme", knjige koja je bila izdavački i politički bestseler 2015.

U proteklih šest-sedam godina Stier je prevalio buran put od najbližeg političkog saveznika Andreja Plenkovića u osvajanju HDZ-a i vlasti u Hrvatskoj do političkog sukoba u kojem je Stier bio na strani Ivana Penave, i izgubio. Bio je ministar vanjskih poslova i politički tajnik HDZ-a.

Davor Ivo Stier sada je saborski zastupnik i potpredsjednik Odbora za međuparlamentarnu suradnju. Razgovor o knjizi, vanjskoj politici, položaju Hrvatske u novom međunarodnom poretku i ratu u Ukrajini vodili smo u njegovu uredu u Saboru. ▶

Sama činjenica da smo sada institucionalno u punom smislu integrirani u Europu jača položaj Hrvatske

■ **Koliko je zapravo realan izlazak Hrvatske iz europske provincije? Štoviše, pišete da možemo značajno ojačati svoj položaj u EU. Ali mi smo sada opet graničari kao u doba Habsburga!**

- Ulaskom u EU i NATO postali smo dio političkog Zapada, ali pozicionirani na njegovoj periferiji. Promjena međunarodnog poretka pruža nam sada priliku za bolji položaj. Pristupom eurozoni i schengenskom prostoru počeli smo se pomicati prema europskoj jezgri. Uz tu dublju integraciju bitno je te EU i schengenske granice pomaknuti dalje prema jugoistoku. Ako proširimo krug, onda naša pozicija postaje centralnija. Tako je i Njemačkoj nakon pada Berlinskog zida i ujedinjenja bilo bitno da se granica političkog Zapada pomakne prema istoku. Jednako tako je danas strateški interes Poljske da ona ne bude čuvar te granice, nego da to bude Ukrajina. Naravno da se ne može sve postići preko noći, ali bitno je odrediti strateški smjer jer povijest nam pokazuje da nije dobro predugo ostati u ulozi graničara.

■ **Što znači ta ozbiljnija uloga o kojoj govorite? Nije li Hrvatska ipak premala za bilo kakvu ozbiljniju ulogu u Europi?**

- Možda Hrvatska nije u rangu vodećih članica EU, ali može igrati značajnu ulogu u procesu pomicanja granica prema jugoistoku. Vidjeli smo kako su se upravo zagovorom Hrvatske dogodili pomaci vezano uz Bosnu i Hercegovinu, koja je dobila status kandidata. Drugo, u knjizi elaboriram tezu da postoje tri ključne komponente Europske unije koje možemo nazvati germanskom, latinskom i slavenskom. Zbog naše povijesti sve su te komponente prisutne u našem nacionalnom identitetu. To nas potiče da budemo aktivni graditelji mostova u stvaranju konsenzusa unutar Europe.

■ **Što realno znači hrvatski ulazak u**

Klub 16?

- To je važno postignuće jer je malo država koje su istovremeno članice EU, NATO-a, Schengena i eurozone. Jasno da time nije završena priča i ima značajnih unutarnjih reformi koje moramo dalje provoditi. Ali sama činjenica da smo sada institucionalno u punom smislu integrirani u Europu jača položaj Hrvatske. O tome je još Tuđman govorio u svom inaturalnom govoru 30. svibnja 1990.

■ **Za razliku od većeg broja svojih ideoloških istomišljenika, mislim ponajprije na konzervativnije hrvatske političare, vi tvrdite da ulazak u EU jača hrvatsku državnost.**

- Osobno se identificiram s kršćanskom demokracijom, a ona je uvijek bila na proeuropskim pozicijama, od Adenauera, De Gasperija, Schumann... Za razliku od demokršćana, Klub konzervativaca u Europskom parlamentu, kao i stranke iz te grupacije na nacionalnim razinama, imaju puno skeptičnije poglede prema Europskoj uniji. Ima doirnih točaka između konzervativizma i kršćanske demokracije, ali nisu isto.

■ **Nisu rijetki na desnici ni oni koji koketiraju s Rusijom Vladimira Putina i autoritarnim režimima.**

- Nacionalistička desnica u Europskom parlamentu ima pak posebnu grupaciju, onu oko Marine Le Pen. Točno je da koketira s proputinovskim stajalištima, što je u čistoj suprotnosti s mojim uvjerenjima.

■ **Gdje se zapravo kreira hrvatska vanjska politika, u Zagrebu, Bruxellesu ili u Washingtonu?**

- U Zagrebu, s time da Hrvatska jača svoju poziciju ukoliko je u mogućnosti sudjelovati u oblikovanju i donošenju odluka u europskim institucijama, ali i u savezništvu s transatlantskim partnerima. Inače, lažna je dilema treba li biti bliži Europi ili Amerikancima. Mi smo dio

Lažna je dilema treba li biti bliži Europi ili Amerikancima. Mi smo dio Europe, ali EU nije nikada bila nesvrstana, nego dio Zapada i saveznik Amerike

Europe, ali EU nije nikada bila nesvrstana, nego dio Zapada i saveznik Amerike.

■ **Svijet je na prekretnici, stvara se novi međunarodni poredak. Može li doista Hrvatska u jedno takvo doba prvi put u povijesti – profitirati?**

- Međunarodni poredak se već duže vrijeme mijenja, o čemu sam baš u Globusu objavio esej prije nekoliko godina. Ali 24. veljače 2022. bit će zapamćen kao datum koji je akcelerirao mnoge procese. Sada u novoj knjizi objašnjavam zašto međunarodne odnose sve više oblikuje nova vrsta bipolarizma, koji se nameće kao rezultat sigurnosne kompeticije između SAD-a i Kine. Za Hrvatsku je novo to da smo u vrijeme takvih promjena prvi put subjekt, a ne objekt međunarodnih odnosa. Moj optimizam temelji se na uvjerenju kako će, za razliku od drugih tvorevina kao što su Austro-Ugarska, Kraljevina Jugoslavija ili socijalistička Jugoslavija, Hrvatska opstati nakon promjene međunarodnog poretka, a može pritom dodatno ojačati pomakom s periferije Zapada prema europskoj jezgri.

■ **Jesu li Rusi prevareni devedesetih, kao što tvrdi Putin kad govori o proširenju NATO-a u tzv. rusko dvorište?**

- Takvom tezom Putin opravdava agresiju na Ukrajinu, a često se u tom kontekstu spominje uključivanje Ukrajine u Akcijski plan za članstvo u NATO. Bio sam na summitu u Bukureštu 2008. kada se o tome raspravljalo i mogu svjedočiti da tada nije postojao konsenzus

među saveznicima o proširenju na Ukrajinu. Pozivnice su dobile samo Hrvatska i Albanija. Pravi razlog Putinove agresije na Ukrajinu je implementacija koncepta "ruskog svijeta", a time želja Moskve da vrati status kakav je imala za vrijeme SSSR-a.

■ **Nije li Putinova agresija na Ukrajinu ojačala EU? Ili je kriza EU samo odgođena?**

- U strateškom smislu Putin je već sada izgubio. Želio je ponovno stjecanje statusa supersile kakav je imao Sovjetski Savez, da SAD prizna Moskvu kao ravnopravnu silu, ali se ovim ratom pokazalo da Rusija više nema takvog kapaciteta. Želio je odmicanje NATO-snaga od ruskih granica, a postigao je suprotni efekt jer se čak i tradicionalno neutralne Švedska i Finska sada priključuju transatlantskom savezu. Treće, potpuno je krivo procijenio kako će reagirati Europa, a pogotovo Berlin. Očekivao je da

Europa bude rezervirana prema ukrajinskom otporu. Umjesto toga, Europa je zaustavila proces svoje fragmentacije i pronašla nove motive za integraciju i savezništvo sa SAD-om. EU je uveo sankcije Rusiji i snažno pomaže Ukrajini, a Berlin je u roku od samo nekoliko dana napravio ogromne promjene u svojoj energetskej i obrambenoj politici.

■ **Putin je računao i na latentni europskih strah od velike Njemačke. Koliko je opasno to antigermansko raspoloženje u Europi o kojem otvoreno pišete?**

- Njemačka je već svojim prvim ujedinjenjem u 19. stoljeću promijenila odnose regulirane Bečkim kongresom. Europa nije znala naći odgovor na to, a ujedinjena Njemačka nije znala voditi jednu europsku i uključivu politiku. Rješenje je pronađeno tek mirovnim projektom europske integracije nakon Drugog svjetskog rata. Taj projekt podrazumijeva

Ideja Europe više brzina je i dalje prisutna, te se u nekim segmentima Europa već sada organizira prema principu koncentričnih krugova

određenu ravnotežu snaga na kontinentu i o tome se mora voditi računa i danas, nakon ponovnog njemačkog ujedinjenja. Zato u knjizi elaboriram tezu o ravnoteži germanske, latinske i slavenske komponente u Europi. Spominjem također kako je Benedikt XVI. opisao kontrast između Bismarckove i Adenauerove paradigme. Prva vidi Njemačku kao veliku silu između Zapada i Rusije, dok druga koncipira Njemačku kao dio Zapada i slobodnog svijeta, nasuprot autokracijama. Europi treba što više Adenauerove paradigme.

■ **Tzv. Europa više brzina ipak je realnost. Najteže će to osjetiti zemlje Zapadnog Balkana, ali u čemu je takva politika opasna i za Hrvatsku?**

- Potpuna fragmentacija Europe vratila bi nas u situaciju kada bismo se morali ponovno suočiti s nacionalističkim politikama i iredentističkim pretenzijama zapadnih susjeda, u kombinaciji s onima s istoka. Umjesto fragmentacije, nama odgovara koncept europske integracije. Europski odgovor na rusku agresiju na Ukrajinu je ponovno istaknuo važnost integracije, a time su barem zasad zaustavljeni neki fragmentacijski procesi koji su započeti i prije Brexita, kao što je bio odlazak britanskih konzervativaca iz Europske pučke stranke 2009. Međutim, ideja Europe više brzina je i dalje prisutna, te se u nekim segmentima Europa već sada organizira prema principu koncentričnih krugova. Na te procese Hrvatska ne može bitno utjecati, ali je onda važno da bude dio one brzine koju ima europska jezgra.

■ **Kako gledate na pretvaranje Poljske u europsku vojnu silu i, zapravo, američku predstražu na ruskoj granici?**

- Poljska je dobila šansu da odigra važnu ulogu u Europi. Ona je najveća zemlja te slavenske komponente Europske unije i u trenutku ruske agresije postala je ključni čimbenik. Za budućnost Europe je važno da se ta šansa iskoristi za postizanje bolje ravnoteže unutar EU, uvažujući nacionalne države, ali ostajući pritom vjerni temeljnim demokratskim vrijednostima.

■ **Mađarska i premijer Viktor Orbán igraju osjetljivu ulogu balansirajući između Zapada i Rusije. Hoće li to previše koštati Mađare ili je Orbán lukaviji od svih drugih?**

- Za razliku od Poljske, Orbán je odlučio ići drugim putem kad je riječ o odgovoru na rusku agresiju. Time Mađarsku često udaljava od ostalih članica EU, što mu zapravo sužava manevarski prostor. ►

■ Uspoređujete pogreške britanske politike prema njemačkom carstvu prije stotinjak godina s današnjom politikom SAD-a prema Kini. U čemu je sličnost, ali i opasnost?

- Postoji ta paralela, iako u knjizi ne govorim o pogrešnim politikama, nego opisujem kako je Britanija prvo pokušala diplomatskim putem usporiti uspon Njemačke, odnosno uskladiti ga s vlastitim interesima unutar postojećeg poretka. Kako u tome nije uspjela, promijenila je taktiku i počela je stvarati antigermanšku koaliciju. Za razliku od Bismarcka, car Vilim II. nije bio sposoban to prepoznati na vrijeme, pa je svojim taktičkim pobjedama i strateškim promašajima na kraju gurnuo Njemačku i Europu u Prvi svjetski rat. U današnje doba, SAD je dugo vremena pokušavao nagovoriti Kinu da prihvati međunarodne standarde i pravila igre. Ti napori nisu urodili plodom, te je danas Kina označena kao sistemski rival Zapada.

■ Može li to eskalirati do rata na Dalekom istoku?

- Za razliku od situacije između Britanije i Njemačke u 19. stoljeću, sada su u pitanju nuklearne sile. Stoga, učinilo će se sve da se izbjegne potpuni i izravan rat između velesila. Međutim, slučaj Tajvana pokazuje kako brzo mogu eskalirati tenzije. U svakom slučaju, sigurnosna kompeticija između SAD-a i Kine oblikovat će međunarodne odnose u 21. stoljeću.

■ Neizvjesno je na Dalekom istoku, ali koja je kriza na hrvatskom bliskom istoku opasnija: kosovska, ona u BiH vezana za Dodikov separatizam ili možda čak crnogorska nestabilnost?

- Glavni remetilacki faktor je politika stvaranja interesnih sfera i postizanja hegemonskog položaja. Riječ je o ne previše inventivnoj imitaciji "ruskog svijeta" u obliku ideje o "srpskom svijetu". To se kosi s konceptom europeizacije prostora Zapadnog Balkana. Hrvatska mora i da-

Andrej Plenković sada je jedan od najdugovječnijih europskih premijera i sigurno da ima utjecaj u Bruxellesu. To se vidi kada određene teme stavlja na dnevni red kao što je to bilo u slučaju BiH

lje podržavati politiku proširenja na temelju prihvaćanja europskih vrijednosti i standarda, te istovremeno voditi računa o ravnoteži snaga na terenu kako bi se onemogućila bilo kakva hegemonška ambicija.

■ Zagovornik ste tzv. politike hrvatske meke moći na Balkanu. Što pod tim podrazumijevate?

- Hrvatska je uspjela ispuniti sve postavljene kriterije za članstvo u NATO-u, EU, eurozoni i Schengenu. Utoliko može

biti primjer i motivacija drugima na jugoistoku Europe. Pritom ne smijemo zane-mariti gospodarsku suradnju, hrvatsku kulturu ili pak sport kao izvore meke moći u našem susjedstvu.

■ Kakva je budućnost Ujedinjenih naroda? Svojevremeno je propala Liga naroda, a sada se šire zahtjevi za promjenama UN-a do razine izbacivanja Rusije iz Vijeća sigurnosti. Bi li to bio kraj UN-a?

- Ujedinjeni narod su osmišljeni kao sustav kolektivne sigurnosti. To u praksi nije funkcioniralo od samog početka zbog sigurnosne kompeticije SAD-a i SSSR-a, odnosno Hladnog rata. Danas svjedočimo jednoj novoj vrsti bipolarizma zbog sigurnosne kompeticije SAD-a i Kine na geopolitičkom planu, odnosno liberalnih demokracija i autokracija na ideološkoj dimenziji. Za razliku od razdoblja Hladnog rata, u ovom slučaju je razina ekonomske interakcije puno veća, pa je ovaj tip bipolarizma različit od hladnoratovskog. Međutim, teško je očekivati da će UN proraditi kao sustav ko-

Za Hrvatsku je novo to što smo u ovo vrijeme promjena prvi put subjekt, a ne objekt međunarodnih odnosa

lektivne sigurnosti sukladno izvornom konceptu. Ipak, bilo bi pogrešno odustati od UN-a jer je svjetska organizacija i dalje potrebna za međunarodne dogovore i koordinirane globalne napore. Razvojna suradnja, humanitarna pomoć, borba protiv pandemije ili klimatske promjene samo su neki značajniji primjeri koji potvrđuju relevantnost UN-a.

■ Treba li Hrvatska, a tu mislim ponajprije na premijera Andreja Plenkovića, istrčavati s antiruskim stavovima? Koliko je to pametno, pitao bi se Maček.

- Hrvatska je odlučila biti dio Zapada, na strani liberalnih demokracija, te na taj način vodi računa o svojoj nacionalnoj sigurnosti. Naime, što bi se dogodilo da koncept ruskog svijeta bude prihvaćen u međunarodnim odnosima i Ukrajinu se vrati u rusku interesnu sferu? Kako bi se to reflektiralo na ideje o srpskom svijetu?

■ Kakva je stvarna politička težina Andreja Plenkovića u Bruxellesu? Njegovi suradnici tvrde da je upravo on, suprotno željama jedne Angele Merkel, doveo Ursulu von der Leyen na čelo Europske komisije.

- Andrej Plenković je bio pregovarač u ime EPP-a za dogovor o ključnim pozicijama u Bruxellesu 2019. godine. Sada je jedan od najdugovječnijih europskih premijera i sigurno da ima utjecaj. To se vidi kada određene teme stavlja na dnevni red kao što je to bilo u slučaju BiH.

■ Kad idete u Rim, odnosno u Vatikan? - Kao član Vanjskopoličkog odbora Sabora ne mogu govoriti o imenima jer tako nalaže zakon. Ali mogu reći da od 2020. Odbor nije dobio niti jedan prijedlog za imenovanje veleposlanika. To je sve što mogu reći u ovom trenutku.

■ Jeste li uopće razgovarali s predsjednikom Zoranom Milanovićem? - Predsjednika Milanovića sam zadnji put vidio prilikom posjeta predsjednika Đukanovića Zagrebu na akademiji u Lidskom, gdje sam bio izaslanik predsjednika Sabora.

■ Hrvatska diplomacija, čini se,

funkcionira i ovako. Kolika je stvarna šteta što nemamo veleposlanike u nekim važnim zemljama? Nemamo veleposlanika u Parizu, a odnosi s Francuskom nikada nisu bili bolji? Pomažu nas i naoružavaju.

- To je možda jedan paradoks. Očito je naša međunarodna pozicija do te mjere afirmirana da hrvatska država može trpjeti određenu dozu neodgovornosti. Ona sasvim sigurno nanosi stanovitu reputacijsku štetu. Ali, do sada, ne do te mjere da drastično narušava bilateralne odnose ili sprečava određene pozitivne procese, što je u odnosima s Francuskom više nego vidljivo. Naravno, takva situacija ne može vječno trajati.

■ Diplomatski doajen Budimir Lončar zna reći kako hrvatskoj diplomaciji nedostaje kreativnosti. Slažete li se s njim?

- Pristup koji sam izabrao u knjizi nije kritika, nego, uvažavajući dosadašnja postignuća, predlažem određene smjereve djelovanja. Prvenstveno se to odnosi na pomicanje s periferije Zapada prema europskoj jezgri.

■ U kakvom je sada stanju razvojna hrvatska paradigma o kojoj ste pisali u prvoj knjizi prije sedam-osam godina?

- "Paradigma" je postigla cilj da se o nekim stvarima počne javno raspravljati i ona doista jest bila čitana knjiga, što mi je bilo zadovoljstvo. S druge strane, to su procesi koji traju. Ta knjiga ne sadrži gotove recepte, njezina je funkcija bila poticanje rasprave o predloženim idejama. Mislim da je ključno za paradigmu društvene integracije jačanje srednjeg sloja koji je uvijek oslonac liberalne demokracije.

■ U to doba bili ste zajedno s Plenkovićem u unutarstranačkoj oporbi. Potom ste na izborima zajedno zasjeli na čelo HDZ-a, a nakon toga

ste se politički razišli. Čak ste bili i u timu koji ga je htio srušiti na unutarstranačkim izborima. U kakvim ste sada odnosima?

- Mi smo uvijek imali dobar odnos i bili u komunikaciji, i onda kada smo imali zajedničke i kada smo imali drugačije političke procjene. To pokazuje pluralnost i demokratičnost u HDZ-u, što je na tragu moje prve knjige. Svaka stranka mora imati koherentnu politiku i disciplinu u njenoj provedbi, ali unutar toga su poželjni različiti pogledi i kreativnost. Kao što vidite, zauzimanje za takve ideje nije me spriječilo da ponovno budem izabran za zastupnika u Saboru i sudjelujem u radu Kluba HDZ-a.

■ Jedna od temeljnih teza vaše prve knjige jest potreba za unutarstranačkom demokratizacijom. U kakvom je stanju HDZ prema vašim tadašnjim kriterijima?

- Taj esej nije pisan samo za HDZ nego za čitavu hrvatsku političku scenu, odnosno za cjelokupno društvo. Što se tiče HDZ-a, ja bih kao glavne pomake istaknuo promjenu Statuta i odustajanje od prakse izbacivanja bivših predsjednika. Naravno, demokracija je evolutivni proces i vjerojatno će budućnost

tražiti i donijeti nove momente u demokratskom razvoju, ne samo stranke nego i Hrvatske.

■ Kako se dogodilo da u tom procesu demokratizacije koji traje šest-sedam godina Andrej Plenković stekne takvu veliku moć u stranci i državi?

- Godine 2016. postojala je teza da Plenkoviću nedostaje legitimitet jer je bio jedini kandidat za predsjednika HDZ-a. Ja sam i tada mislio da je bolje da imamo više kandidata, ali postojala je specifična situacija koju su diktirali prije-

vremeni izbori. Nije bilo vremena. Međutim, 2020. godine je bilo više kandidata. Ja sam to priželjkivao jer sam bio uvjerenja kako više demokracije neće oslabiti, nego ojačati stranku. Tako je i bilo. Nakon poraza na izborima za Pantovčak HDZ je išao na unutarstranačke izbore i iz njih je izašao jači. Osnažen je legitimitet stranačkog vodstva i stranka je pobijedila na parlamentarnim izborima. A članovi stranke su imali izbor, izabrali su Plenkovića i on sada ima legitimitet iz kojeg izvire moć koju ima u HDZ-u. To je bila odluka članova koji su imali priliku slobodno izabrati. ■

Plenković i ja uvijek smo imali dobar odnos i bili u komunikaciji, i onda kada smo imali zajedničke i kada smo imali drugačije političke procjene